

Bezrobotni 2017

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

20 lat
Fundacji **CBOS**
1997–2017

20 lat Fundacji CBOS 1997–2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

CBOS ZREALIZOWAŁ

836
badań

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735
komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600
ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000
respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

- ▶ Problem bezrobocia w gospodarstwach domowych respondentów od czterech lat systematycznie maleje. Z deklaracji uzyskanych w marcowym i kwietniowym sondażu wynika, że osoby bezrobotne i poszukujące pracy można obecnie spotkać w mniej więcej co siódmej rodzinie (15%).

- ▶ Mianem bezrobotnych określa się 8% ogółu badanych. Dodatkowo jedna trzecia dorosłych Polaków to osoby, które w przeszłości pozostawały bez pracy – przez krótszy (24%) lub dłuższy czas (10%). Bezrobocia do tej pory nie doświadczyło niemal trzy piąte badanych (58%).

- ▶ Bezrobocie w Polsce ma w przeważającym stopniu charakter bezrobocia długotrwałego. Dwie trzecie bezrobotnych (66%, w ciągu ostatniego roku wzrost o 5 punktów procentowych) pozostaje bez pracy dłużej niż rok, w tym jedna piąta (21%) nie ma zatrudnienia od ponad dwóch do pięciu lat, jedna trzecia zaś (33%) nie pracuje od ponad pięciu lat.

- ▶ Niemal połowę bezrobotnych (48%) stanowią ci, którzy nie wyrażają gotowości do podjęcia zatrudnienia w najbliższym czasie.

- ▶ Bezrobotni są coraz mniej skłonni do różnego rodzaju wyrzeczeń i poświęceń w celu podjęcia zatrudnienia. Tylko w ciągu ostatniego roku z 45% do 28% zmniejszył się odsetek zadeklarowanych bezrobotnych, którzy gotowi są podjąć każdą pracę, nawet nisko płatną lub niezwiązaną z wyuczonym zawodem, a z 57% do 43% ubyło tych, którzy skłonni byłiby dojeżdżać do pracy poza miejsce zamieszkania.

Tradycyjnie już, na podstawie naszego marcowego i kwietniowego badania¹ staramy się oszacować, w ilu rodzinach w Polsce są osoby pozostające bez pracy. Interesuje nas również ich sytuacja osobista – przeszłe i obecne doświadczenia związane z bezrobociem. Przede wszystkim jednak staramy się opisać sytuację życiową respondentów, którzy uważają się za bezrobotnych². Osoby te pytamy, jak długo nie mają zatrudnienia, czy są zarejestrowane w urzędzie pracy, z czego się obecnie utrzymują, czy poszukują pracy, czy gotowe są podjąć ją w najbliższym czasie. Ponadto próbujemy się dowiedzieć, do jakich wyrzeczeń skłonni są bezrobotni, by zdobyć zatrudnienie.

BEZROBOCIE W RODZINACH RESPONDENTÓW

W celu ustalenia odsetka rodzin dotkniętych bezrobociem zapytaliśmy respondentów, czy ktoś z ich gospodarstwa domowego jest teraz bez pracy, poszukuje jej i byłby gotów zatrudnić się w najbliższym czasie. Z deklaracji uzyskanych w marcowym i kwietniowym sondażu wynika, że osoby bezrobotne i poszukujące pracy można obecnie spotkać w mniej więcej co siódmej rodzinie (15%). Wynik ten wskazuje, że w ciągu ostatniego roku odsetek rodzin bezpośrednio doświadczających bezrobocia zmniejszył się o 6 punktów procentowych. Patrząc natomiast z dłuższej perspektywy można zauważyć, że problem bezrobocia w rodzinach respondentów od czterech lat systematycznie maleje, a obecne wskaźniki w tym zakresie są najniższe od początku monitorowania tej kwestii. Warto dodać, że trend związany z deklaracjami bezrobocia w gospodarstwach domowych respondentów jest spójny ze zmianami wartości wskaźników bezrobocia publikowanych przez GUS³.

¹ Badania „Aktualne problemy i wydarzenia” (322 i 323) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 2–9 marca oraz 30 marca–6 kwietnia 2017 roku na próbach losowych dorosłych mieszkańców Polski liczących łącznie 2095 osób.

² Łącznie w obu badaniach liczyli oni 175 osób, co po wykluczeniu odmów odpowiedzi na pytanie o sytuację zawodową stanowi niespełna 8% badanych.

³ www.stat.gov.pl

Tabela 1

Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie?*	Wskazania respondentów według terminów badań																
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017
	w procentach																
Tak	26	35	37	33	38	33	32	21	25	23	26	24	29	25	23	21	15
Nie	74	65	63	67	61	66	68	79	75	77	74	76	71	75	76	79	85
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0

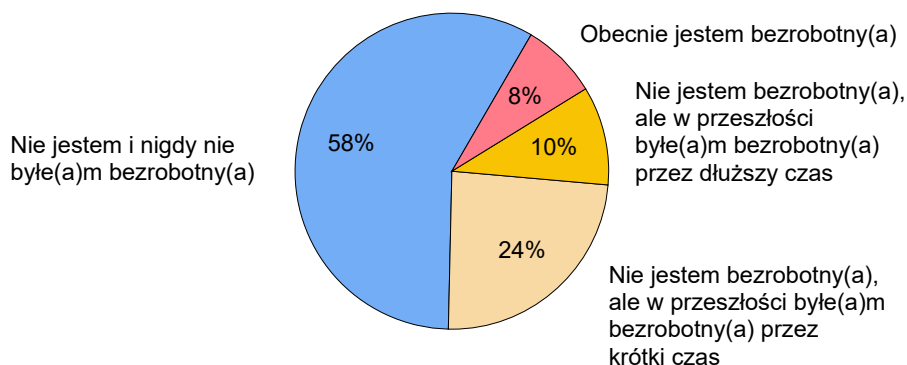
* W latach 2001–2004 pytaliśmy, czy ktoś w gospodarstwie domowym jest obecnie bezrobotny, nie precyzując, kogo uznaje się za bezrobotnego

Konsekwencją bezrobocia w rodzinach jest fakt, że na problem ten w swoich gospodarstwach domowych (rozumiany jako brak zatrudnienia powiązany z poszukiwaniem pracy i gotowością do szybkiego jej podjęcia) najczęściej zwracają uwagę respondenci o najniższych dochodach *per capita* (46%) i najgorzej oceniający własne warunki materialne (28%) – zob. tabela aneksowa 1.

OSOBISTE DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z BEZROBOCIEM

Pytając o osobistą sytuację respondentów celowo nie precyzowaliśmy, kogo można uznać za bezrobotnego, zdając się na ich subiektywną ocenę i własną definicję bezrobocia. Zgodnie z uzyskanymi deklaracjami, osoby w swoim przekonaniu bezrobotne stanowiły w marcu i kwietniu tego roku 8% ogółu badanych. Dodatkowo jedna trzecia ogółu (34%) to ci, którzy w przeszłości pozostawali bez pracy – przez krótszy (24%) lub dłuższy czas (10%). Bezrobocia do tej pory nie doświadczyło niemal trzy piąte badanych (58%) – odsetek ten od kilku lat utrzymuje się na w miarę stałym poziomie. W ciągu ostatniego roku deklaracje respondentów dotyczące pozostawania bez pracy w zasadzie się nie zmieniły. Minimalnie ubyło (spadek o 1 punkt procentowy) osób określających się jako bezrobotne, przez co ich odsetek jest obecnie najniższy od 2001 roku, czyli od początku monitorowania przez nas tej kwestii.

RYS. 1. Czy Pan(i) jest obecnie bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?

Łączna liczba ankietowanych w badaniach z marca i kwietnia 2017 roku: N=2095

Tabela 2

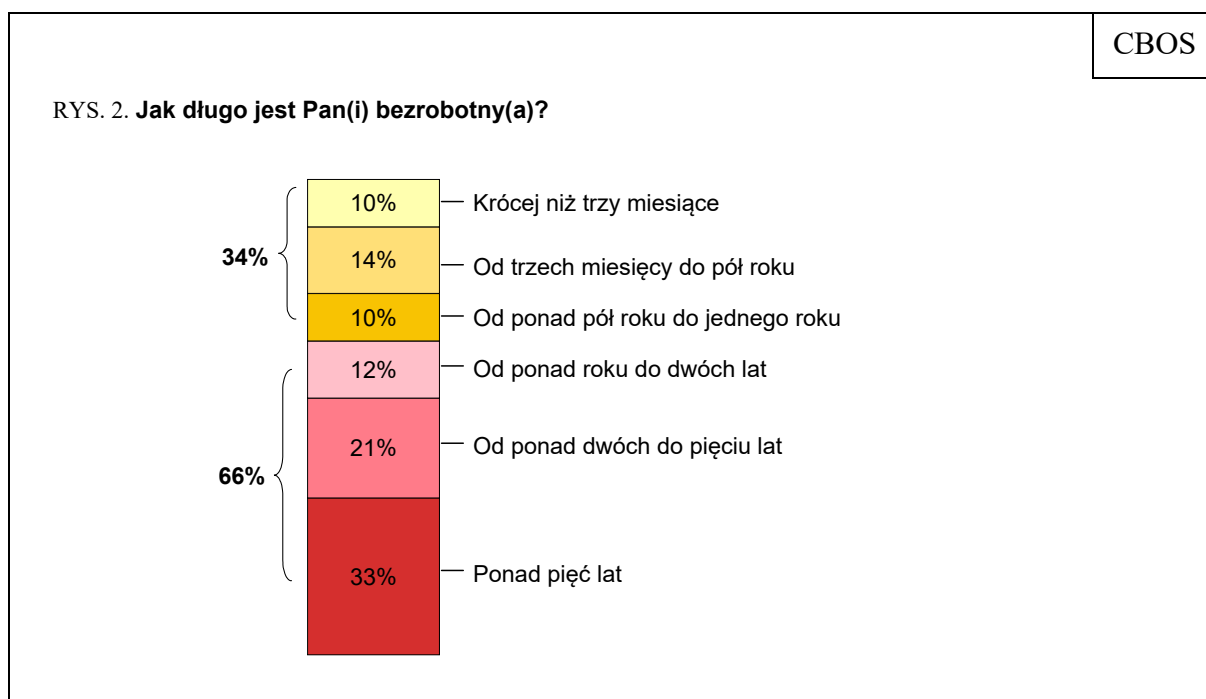
Czy Pan(i) jest obecnie bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?	Wskazania respondentów według terminów badań																
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017
	w procentach																
Nie jestem i nigdy nie byłem(a)m bezrobotny(a)	67	65	64	63	63	61	61	66	64	65	59	61	54	56	56	58	58
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a)m bezrobotny(a) przez krótki czas	11	12	13	17	16	16	16	19	16	17	21	20	20	22	23	23	24
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a)m bezrobotny(a) przez dłuższy czas	6	5	4	6	7	8	8	6	9	8	9	8	11	9	9	10	10
Obecnie jestem bezrobotny(a)	16	18	19	14	14	15	15	9	11	10	11	11	15	13	12	9	8

Osobiste doświadczenia związane z bezrobociem są zróżnicowane przede wszystkim w zależności od sytuacji materialnej badanych, która – jak można się domyślać – stanowi konsekwencję pozostawania bez pracy (zob. tabela aneksowa 2). Do bezrobotnych częściej niż pozostali zaliczają się respondenci dysponujący najniższym dochodem w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym (30% wskazań w tej grupie) oraz najgorzej oceniający sytuację materialną swoich rodzin (15%). Nieco częściej niż inni są to również badani w wieku od 18 do 44 lat (11%–15%), w tym zwłaszcza najmłodszy (15%), a ponadto mieszkańcy najmniejszych miast (12%) oraz osoby z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (11%).

Z kolei respondenci, którzy nigdy nie doświadczyli bezrobocia, to – jak wynika z deklaracji – głównie (87%) osoby najstarsze, mające co najmniej 65 lat, których aktywność zawodowa w mniejszym lub większym zakresie przypadła na okres PRL, kiedy to oficjalnie bezrobocie nie istniało.

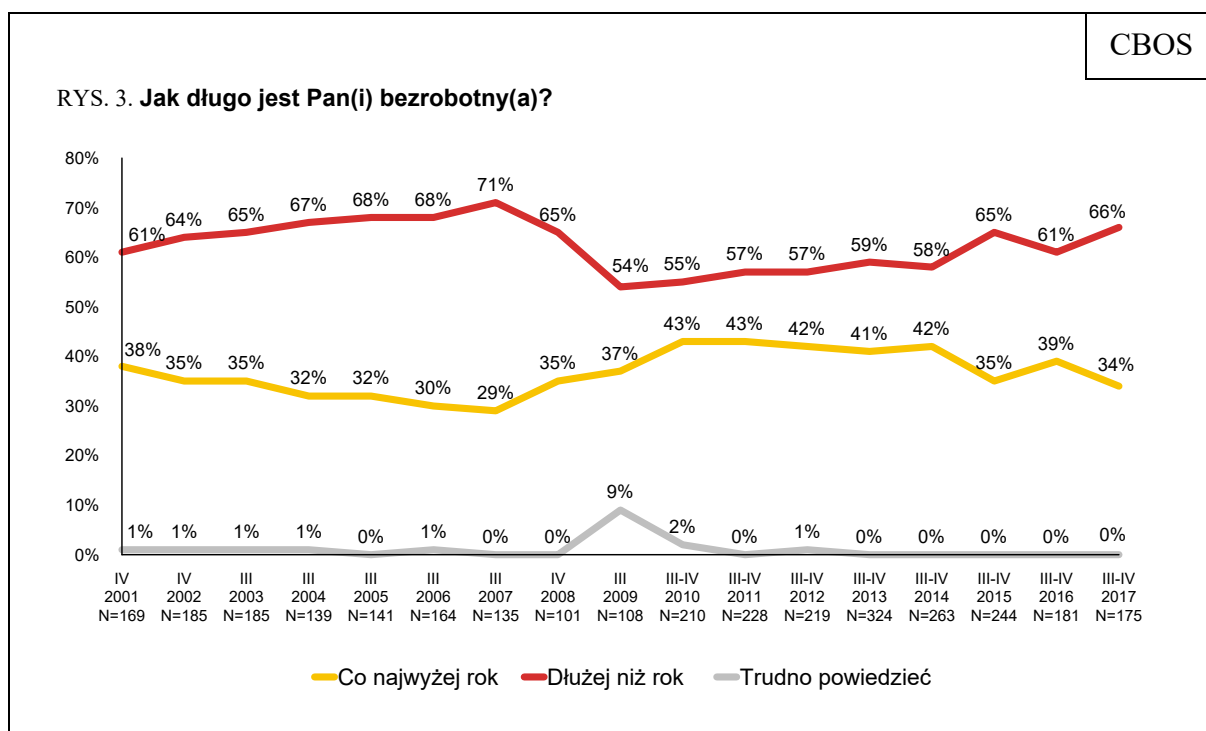
CZAS POZOSTAWANIA BEZ PRACY

Bezrobocie w Polsce ma niezmiennie w przeważającym stopniu charakter bezrobocia długotrwałego. Z uzyskanych deklaracji wynika, że dwie trzecie osób bezrobotnych (66%, od roku 2016 wzrost o 5 punktów procentowych) pozostaje bez pracy dłużej niż rok, w tym jedna piąta (21% bezrobotnych) nie ma zatrudnienia od ponad dwóch do pięciu lat, a jedna trzecia (33%) nie pracuje od ponad pięciu lat. Wśród badanych deklarujących bezrobocie nie dłuższe niż rok (łącznie to 34% wszystkich bezrobotnych) sporą część (10% ogółu bezrobotnych) stanowią osoby pozostające bez pracy od ponad sześciu do dwunastu miesięcy, 14% bezrobotnych nie pracuje od trzech miesięcy do pół roku, a co dziesiąty (10%) stracił pracę w ostatnim kwartale.

Łączna liczba bezrobotnych w badaniach z marca i kwietnia 2017 roku: N=175

Przewaga osób pozostających bez pracy dłużej niż rok nad tymi, które straciły zatrudnienie w ciągu dwunastu miesięcy poprzedzających badanie, jest wyraźna od początku monitorowania przez nas tej kwestii, przy czym o ile w latach 2001–2007 przewaga ta systematycznie rosła, o tyle w latach 2008–2009 nastąpiło dość wyraźne odwrócenie tego trendu, a następnie jego względna stabilizacja, aż do 2015 roku – kiedy to znowu znacząco zwiększyła się przewaga osób pozostających bez pracy dłużej niż rok nad mającymi status bezrobotnych krócej niż przez 12 miesięcy. W 2016 roku nastąpiła niejako korekta odnotowanego rok wcześniej wzrostu, przez co ówczesne deklaracje bezrobotnych odnoszące się do okresu ich dezaktywizacji zawodowej były wyraźnie zbliżone do tych z lat 2011–2014. Od ubiegłego roku znów jednak wyraźnie przybyło deklaracji pozostawania bez pracy ponad rok (z 61% do 66%), ubyło zaś wskazujących na krótszy okres bezrobocia (z 39% do 34%).

W badaniach z lat 2010–2017 połączono liczby bezrobotnych z prób z marca i kwietnia

Tabela 3

Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a)?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań																
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017
	N=																
	169	185	185	139	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181	175
	w procentach																
Krócej niż trzy miesiące	12	8	11	8	9	5	17	12	13	10	9	14	10	14	10	8	10
Od trzech miesięcy do pół roku	11	9	9	9	13	13	6	8	13	17	18	14	14	15	9	15	14
Od ponad pół roku do jednego roku	15	18	15	15	10	12	6	15	11	16	16	14	17	13	16	16	10
Od ponad roku do dwóch lat	15	19	18	17	14	16	7	6	17	13	13	12	14	12	9	11	12
Dłużej niż dwa lata	46	45	47	50	54	52	64	58	37	42	44	45	45	46	56	50	54
w tym:																	
– od ponad dwóch do pięciu lat	-	-	-	-	27	23	25	22	18	10	15	17	13	17	19	16	21
– ponad pięć lat	-	-	-	-	27	29	39	36	19	32	29	28	32	29	37	34	33
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	0	1	0	0	9	2	0	1	0	0	0	0	0

W badaniach z lat 2010–2017 połączono liczby bezrobotnych z prób z marca i kwietnia

Porównanie cech społeczno-demograficznych respondentów pozostających bez pracy ponad rok oraz tych, którzy są bezrobotni krócej, ukazuje pewne różnice w składzie społecznym obu grup. Długookresowe bezrobocie wiąże się przede wszystkim ze starszym wiekiem respondentów oraz wykształceniem podstawowym, a także z zamieszkiwaniem na wsi i niezadowoleniem ze swojej sytuacji materialnej.

REJESTRACJA W URZĘDZIE PRACY

Z deklaracji bezrobotnych wynika, że jedynie nieco ponad połowa z nich (52%) jest zarejestrowana w urzędzie pracy. Odsetek takich deklaracji jest wprawdzie nieco wyższy niż w ubiegłym roku (wzrost o 2 punkty procentowe), ale niższy niż w latach wcześniejszych.

Tabela 4

Czy jest Pan(i) obecnie zarejestrowany(a) w urzędzie pracy jako bezrobotny(a)?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań																
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017
	N=																
	169	185	185	139	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181	175
	w procentach																
Tak	75	78	74	70	70	72	65	67	46	56	58	59	59	55	56	50	52
Nie	25	22	26	30	30	28	35	33	54	44	42	41	41	45	44	50	48

W badaniach z lat 2010–2017 połączono liczby bezrobotnych z prób z marca i kwietnia

Deklaracje rejestracji w urzędzie pracy najczęściej składają bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym (71%), o najniższych dochodach *per capita* (66%), niezadowoleni ze swojej sytuacji materialnej (63%) oraz mieszkający w miastach liczących od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców (60%).

ŹRÓDŁA UTRZYMANIA

Tabela 5

Z czego przede wszystkim utrzymuje się Pan(i) obecnie? N=	Wskazania bezrobotnych według terminów badań															
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017
	w procentach															
Pozostają na utrzymaniu członków rodziny	81	70	75	76	68	71	75	76	69	71	70	71	66	68	73	71
Z prac dorywczych	44	39	45	40	39	47	30	33	26	24	27	22	29	26	19	21
Z oszczędności	20	9	13	13	13	13	8	9	10	15	13	16	13	12	14	17
Z pomocy opieki społecznej, instytucji charytatywnych, Kościoła	12	19	12	16	17	16	20	16	14	11	10	15	14	16	13	11
Z zasiłku dla bezrobotnych	15	25	12	20	9	11	11	9	12	10	13	11	9	5	8	5
Z drobnego handlu	8	5	4	6	7	7	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1
Z prac stałych	1	2	2	5	1	1	1	0	1	0	1	2	1	0	2	1
Z wyprzedaży posiadanych przedmiotów	6	0	3	6	1	4	0	0	1	1	1	1	0	2	1	1
Z pieniędzy zdobytych niezupelnie uczciwie	3	2	2	4	3	4	2	1	0	0	0	2	1	1	0	0
Trudno powiedzieć	2	1	0	2	2	1	2	0	2	2	3	0	2	2	1	4

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać kilka źródeł utrzymania
W badaniach z lat 2010–2017 połączono liczby badanych z prób z marca i kwietnia

Podobnie jak w latach poprzednich, zdecydowana większość bezrobotnych (71%, od ubiegłego roku spadek o 2 punkty procentowe) przyznaje, że podstawowym źródłem ich utrzymania są dochody uzyskiwane przez innych członków rodziny. Z własnej pracy – głównie dorywczej (21%, wzrost o 2 punkty), a sporadycznie stałej (1%) lub z drobnego handlu (1%) – utrzymuje się, tak jak przed rokiem, niespełna jedna czwarta zadeklarowanych bezrobotnych (łącznie 23%), natomiast oszczędności w celu przeżycia wykorzystuje mniej więcej jedna

szósta (17%, wzrost o 3 punkty). Świadczenia z opieki społecznej, instytucji charytatywnych oraz Kościoła stanowią podstawowe źródło środków do życia dla 11% respondentów pozostających bez pracy (spadek o 2 punkty), natomiast głównie z zasiłku dla bezrobotnych żyje co dwudziesty (5%, spadek o 3 punkty). Tradycyjnie jedynie nieliczni przyznają, że utrzymują się na ogół z wyprzedaży posiadanych przedmiotów (1%). Po raz kolejny w badanej próbie nie znalazł się nikt, kto przyznałby, że żyje ze środków finansowych zdobytych nieuczciwie.

POSZUKIWANIE ZATRUDNIENIA I GOTOWOŚĆ DO PODJĘCIA PRACY

Z deklaracji bezrobotnych wynika, że mniej więcej trzy piąte z nich (59%, od ubiegłego roku spadek o 2 punkty procentowe) chciałoby zmienić swoją sytuację i w związku z tym poszukuje zatrudnienia (52%, spadek o 4 punkty) lub już je znalazło (7%, wzrost o 2 punkt)⁴. Dwie piąte (41%) natomiast stanowią ci zdeklarowani bezrobotni, którzy nie podejmują żadnych działań w tym kierunku, co – przyjmując, że bezrobotny to człowiek, który nie ma stałego zatrudnienia, ale jest gotów podjąć pracę i aktywnie jej poszukuje – sprawia, że ich status jako bezrobotnych można podać w wątpliwość. Od poprzedniego pomiaru odsetek bezrobotnych, którzy nie poszukują pracy, wzrósł o 2 punkty i jest najwyższy, odkąd monitorujemy tę kwestię.

Tabela 6

Czy obecnie poszukuje Pan(i) pracy? N=	Wskazania bezrobotnych według terminów badań														
	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017
	185	139	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181	175
	w procentach														
Tak	82	83	73	79	69	72	65	73	76	68	73	71	66	56	52
Nie, mam pracę załatwioną i czekam na jej podjęcie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	5	6	4	5	7
Nie	18	18	27	21	31	28	35	27	24	26	22	23	31	39	41

W badaniach z lat 2010–2017 połączono liczby badanych z prób z marca i kwietnia

⁴ Od 2012 roku stosujemy nieco zmodyfikowany wskaźnik, w którym oprócz odpowiedzi „poszukuję pracy” i „nie poszukuję pracy” występuje dodatkowa kategoria „mam pracę załatwioną i czekam na jej podjęcie”.

W ciągu ostatniego roku istotnie zmniejszył się (z 58% do 49%) odsetek bezrobotnych skłonnych zatrudnić się jak najszybciej, zarazem wyraźnie więcej niż przed rokiem zgłasza brak gotowości do natychmiastowego rozpoczęcia pracy (wzrost z 39% do 48%). Tym samym obecnie odsetek zdeklarowanych bezrobotnych niegotowych do szybkiego podjęcia zatrudnienia jest najwyższy w historii naszych badań – ponad dwukrotnie wyższy niż w latach 2005–2006 i niemal dwa razy taki jak w latach 2010–2014.

Tabela 7

Czy jest Pan(i) gotowy(a) podjąć pracę w tym lub następnym tygodniu?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań												
	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017
	w procentach												
N=	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181	175
Tak	78	78	69	60	67	72	71	71	73	73	61	58	49
Nie	19	19	29	33	29	27	28	27	25	25	36	39	48
Trudno powiedzieć	3	3	2	7	4	1	1	2	1	2	3	3	3

W badaniach z lat 2010–2017 połączono liczby badanych z prób z marca i kwietnia

Tych, którzy określili się mianem bezrobotnych, bez względu na wyrażaną gotowość do podjęcia pracy, pytaliśmy też o to, do jakiego rodzaju wyrzeczeń są skłonni, aby otrzymać zatrudnienie. Z deklaracji wynika, że dwie trzecie bezrobotnych (66%) stanowią osoby, które w celu znalezienia pracy gotowe są do przekwalifikowania się lub nauczania nowego zawodu. Nieco ponad dwie piąte (43%) zgodziłoby się na pracę poza miejscem zamieszkania i związane z tym dojazdy, a niespełna jedna trzecia (31%) deklaruje chęć skorzystania z przyznawanych przez urząd pracy pieniędzy na założenie własnej firmy. Okazuje się, że tylko nieco ponad jedna czwarta bezrobotnych (28%) podjęłaby każdą pracę, nawet nisko płatną lub niezwiązaną z wyuczonym zawodem, porównywalny odsetek (27%) stanowią bezrobotni wyrażający gotowość podjęcia pracy za granicą. Tradycyjnie najrzadziej deklarowana jest przez bezrobotnych skłonność do zmiany miejsca zamieszkania. Przeprowadzkę do innej miejscowości, gdyby wiązało się to z gwarancją zatrudnienia, podjąłoby obecnie tylko co szósty z nich (17%).

Skłonność bezrobotnych do różnego rodzaju wyrzeczeń i poświęceń w celu podjęcia zatrudnienia zmienia się w czasie wraz ze zmianą obiektywnych trudności związanych ze znalezieniem pracy, których wyrazem jest rejestrowany wskaźnik bezrobocia. Tym samym w ostatnich latach bezrobotni są wyraźnie coraz mniej skłonni „dostosować się” do rynku pracy.

W ciągu roku wyraźnie zmniejszyła się przede wszystkim ich gotowość do podjęcia każdej pracy, nawet nisko płatnej i niezwiązanej z wyuczonym zawodem (spadek wskazań o 17 punktów procentowych). Obecnie także zdecydowanie mniej bezrobotnych niż przed rokiem byłoby skłonnych podjąć pracę poza miejscem zamieszkania, co wiązałoby się z dojazdami (spadek o 14 punktów), nieco mniejsza też niż rok temu jest gotowość bezrobotnych do zmiany miejsca zamieszkania w celu znalezienia pracy (spadek o 3 punkty).

Tabela 8

Czy jest Pan(i) gotowy(a):	Odpowiedzi twierdzące bezrobotnych według terminów badań													
	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017
	N=													
	139	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181	175
	w procentach													
– przekwalifikować się, nauczyć się nowego zawodu	87	77	72	74	66	71	73	73	80	79	73	75	67	66
– podjąć pracę poza miejscem zamieszkania, dojeżdżać do pracy	79	69	70	65	58	61	62	60	68	66	67	66	57	43
– skorzystać z przyznawanych przez urząd pracy pieniędzy na założenie własnej firmy	-	37	37	37	30	32	40	41	47	46	41	41	31	31
– podjąć każdą pracę, nawet nisko płatną lub niezwiązaną z wyuczonym zawodem	68	62	64	52	41	44	47	42	60	56	57	60	45	28
– podjąć pracę za granicą	51	42	53	39	26	30	33	33	38	37	39	33	26	27
– zmienić miejsce zamieszkania, żeby znaleźć pracę	32	36	37	31	28	31	24	25	35	28	32	26	20	17

W badaniach z lat 2010–2017 połączono liczby badanych z prób z marca i kwietnia

SPOŁECZNY ZAKRES BEZROBOCIA

Obraz bezrobocia jest uzależniony między innymi od tego, w jaki sposób definiujemy to zjawisko. Opierając się na badaniach, które prowadzimy od 2005 roku, przedstawiamy cztery wskaźniki bezrobocia, a właściwie cztery kategorie bezrobotnych. Pierwszą stanowią badani, którzy deklarują, że obecnie są bezrobotni, drugą tworzą ankietowani dodatkowo twierdzący, że poszukują pracy i są gotowi podjąć ją w najbliższym czasie, trzecią – zaliczający się do grona bezrobotnych i zarejestrowani w urzędzie pracy, a czwartą (powstałą z zastosowania wszystkich przyjętych kryteriów) stanowią ci, którzy uznają się za bezrobotnych i jednocześnie są zarejestrowani w urzędzie pracy, poszukują zatrudnienia oraz są gotowi szybko je podjąć.

Analiza wskaźników bezrobocia obliczonych dla ogółu bezrobotnych wskazuje, że tradycyjnie ma ono najszerszy zakres wtedy, gdy bierzemy pod uwagę tylko subiektywne poczucie badanych (8%). Zasięg bezrobocia dość znacząco zawęża się, gdy uwzględnimy dodatkowo informacje o podejmowaniu przez nich działań mających na celu znalezienie pracy i deklaracje dotyczące gotowości szybkiego jej rozpoczęcia (4%), a także gdy bierzemy pod uwagę fakt rejestracji w urzędzie pracy (4%). Jeszcze niższe wskaźniki bezrobocia uzyskujemy wówczas, co oczywiste, gdy stosujemy wszystkie wymienione kryteria łącznie (2%). Pokazuje to, w jakim stopniu społeczny zakres bezrobocia zależy od przyjętej definicji tego zjawiska.

	CBOS
Wskaźniki bezrobocia (według CBOS)	
Badani uznający się za bezrobotnych	8%
Badani uznający się za bezrobotnych oraz deklarujący, że poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	4%
Badani uznający się za bezrobotnych oraz deklarujący, że są zarejestrowani w urzędzie pracy	4%
Badani uznający się za bezrobotnych oraz deklarujący, że są zarejestrowani, poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	2%

Na podstawie badań z marca i kwietnia 2017 roku łącznie

Porównując w czasie dotychczasowe wyniki naszych badań można zauważyć, że obecnie wartości wszystkich wskaźników bezrobocia są najniższe, odkąd je monitorujemy. Od czterech lat z roku na rok zakres bezrobocia – jakkolwiek monitorowany – systematycznie się zmniejsza.

Tabela 9

Terminy badań	Badani uznający się za bezrobotnych			
	ogółem	oraz deklarujący, że:		
		poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	są zarejestrowani w urzędzie pracy	są zarejestrowani, poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie
	w procentach			
III 2005	14	9	10	8
III 2006	15	11	11	8
III 2007	15	8	9	6
IV 2008	9	5	6	4
III 2009	11	7	5	4
III–IV 2010	10	7	6	5
III–IV 2011	11	7	6	5
III–IV 2012	11	7	6	5
III–IV 2013	15	10	9	7
III–IV 2014	13	8	7	6
III–IV 2015	12	7	7	5
III–IV 2016	9	5	4	3
III–IV 2017	8	4	4	2

W badaniach z lat 2010–2017 połączono próby z marca i kwietnia

Systematyczna poprawa rzeczywistej sytuacji na rynku pracy w Polsce notowana w ostatnich latach przez GUS⁵ znajduje odzwierciedlenie w naszych badaniach dotyczących bezrobocia. Wynika z nich, że od czterech lat regularnie zmniejszają się – bazujące na deklaracjach respondentów – wskaźniki bezrobocia. Zgodnie z nimi, obecnie problem bezrobocia dotyczy 15% gospodarstw domowych (od ubiegłego roku spadek o 6 punktów procentowych), mianem bezrobotnego określa się 8% dorosłych Polaków (spadek o 1 punkt), przy czym jedynie 4% (spadek o 1 punkt) nie ma pracy, poszukuje zatrudnienia oraz wyraża gotowość jego podjęcia. Równie niewielką grupę stanowią bezrobotni zarejestrowani w urzędzie pracy (4% ogółu badanych), a jedynie dwóch na stu dorosłych Polaków spełnia wszystkie z wyżej wymienionych kryteriów (2%, spadek o 1 punkt).

⁵ Dla przykładu: według danych GUS, stopa rejestrowanego bezrobocia w Polsce w lutym br. wyniosła 8,5%, co stanowi spadek o 1,7% w stosunku do roku poprzedniego, o 3,4% w stosunku do lutego 2015 r. oraz o 5,4% w stosunku do lutego 2014 r. (<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-w-latach-1990-2017,4,1.html>).

Analizując wyniki badań z dłuższej perspektywy można stwierdzić, że gotowość osób bezrobotnych do różnego rodzaju poświęceń w celu znalezienia zatrudnienia rośnie wraz z poziomem bezrobocia. W sytuacji, gdy realna stopa bezrobocia spada, tak jak to jest obecnie, osoby pozostające bez pracy w mniejszym stopniu gotowe są ponieść określone wyrzeczenia lub podejmować starania w celu znalezienia zatrudnienia. Tym samym w ostatnich latach wyraźnie zmniejszyła się skłonność osób bezrobotnych do podejmowania różnego typu działań, by swój status na rynku pracy zmienić. Zdecydowanie rzadziej niż w poprzednich latach wyrażają oni gotowość do podjęcia pracy, która byłaby z jakiegoś powodu niesatysfakcjonująca (od ubiegłego roku spadek wskazań o 17 punktów procentowych, a w ciągu ostatnich dwóch lat aż o 32 punkty). Istotnie rzadziej też twierdzą, że zgodziliby się na ewentualne dojazdy do pracy poza miejsce zamieszkania (od roku 2016 spadek o 14 punktów, a w ciągu ostatnich dwóch lat o 23 punkty) oraz wyprowadzenie się za pracą do innej miejscowości (spadek rok do roku o 3 punkty, a w ciągu ostatnich dwóch lat o 9 punktów).

Ci, którzy obecnie określają się mianem bezrobotnych, coraz rzadziej przyznają, że w ogóle poszukują pracy (52%, od 2016 roku spadek o 4 punkty, a w ciągu ostatnich dwóch lat o 14 punktów) oraz że są gotowi do szybkiego jej podjęcia (49%, od ubiegłego roku spadek o 9 punktów, a w ciągu dwóch lat o 12 punktów), co w świetle niektórych definicji bezrobocia nie pozwala *de facto* traktować ich jako bezrobotnych. Zatem rygorystyczne pojmowanie bezrobocia, zgodnie z którym bezrobotny to osoba zarejestrowana w urzędzie pracy, poszukująca zatrudnienia i gotowa do jego podjęcia w najbliższym czasie, każe nam – na podstawie deklaracji – traktować jako bezrobotnych zaledwie 2% ogółu badanych (o 1 punkt mniej niż przed rokiem).

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI

Tabela 1

		Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie?			Liczba osób*
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		15	85	0	2094
Płeć	Mężczyźni	14	86	0	989
	Kobiety	15	84	0	1105
Wiek	18-24 lata	24	74	2	162
	25-34	17	83		405
	35-44	17	83		392
	45-54	20	80		317
	55-64	13	87	0	379
	65 lat i więcej	5	94	1	439
Miejsce zamieszkania	Wieś	15	85	0	836
	Miasto do 19 999	16	83	0	286
	20 000 - 99 999	16	83	1	441
	100 000 - 499 999	12	88		327
	500 000 i więcej mieszk.	13	87		204
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	16	82	1	415
	Zasadnicze zawodowe	16	84		512
	Średnie	15	85	0	640
	Wyższe	12	88		527
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	9	91		210
	Średni personel, technicy	17	83		78
	Pracownicy adm.-biurowi	9	91		132
	Pracownicy usług	16	84		143
	Robotnicy wykwalifikowani	10	90		254
	Robotnicy niewykwalifik.	13	87		90
	Rolnicy	12	88		113
	Pracujący na własny rach.	9	91		109
	Bezrobotni	77	23		94
	Emeryci	6	94	1	501
	Renciści	15	84	1	132
	Uczniowie i studenci	18	78	4	84
	Gospodynie domowe i inni	29	71		155
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	11	89		281
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	9	91		158
	sekt. pryw. poza rolnict.	12	88		579
	prywatnym gosp. rolnym	11	89		116
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	46	53	1	195
	Od 650 zł do 999 zł	19	81	0	263
	Od 1000 zł do 1399 zł	14	85	0	361
	Od 1400 zł do 1999 zł	9	91		321
	2000 zł i więcej	5	95		390
Ocena własnych war. mater.	Złe	28	70	2	138
	Średnie	15	84	0	817
	Dobre	13	87	0	1138
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	9	91		98
	Raz w tygodniu	11	89	0	912
	1-2 razy w miesiącu	18	82	0	325
	Kilka razy w roku	18	81	0	500
	W ogóle nie uczestniczy	19	79	1	242
Poglądy polityczne	Lewica	15	85		357
	Centrum	18	82		542
	Prawica	12	88	0	659
	Trudno powiedzieć	15	84	1	513

* Łączna liczba respondentów w badaniach z marca i kwietnia 2017

Tabela 2

		Czy Pan(i) jest obecnie bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?				Liczba osób*
		Nie jestem i nigdy nie byłem(a)m bezrobotny(a)	Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a)m bezrobotny(a) przez krótki czas	Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a)m bezrobotny(a) przez dłuższy czas	Obecnie jestem bezrobotny(a)	
		%	%	%	%	
Ogółem		58	24	10	8	2082
Płeć	Mężczyźni	57	26	11	7	985
	Kobiety	59	22	9	10	1097
Wiek	18-24 lata	65	19	1	15	161
	25-34	45	33	10	11	402
	35-44	40	36	12	12	391
	45-54	50	29	13	8	317
	55-64	60	18	14	8	374
	65 lat i więcej	87	8	4	1	437
Miejsce zamieszkania	Wieś	59	23	10	8	834
	Miasto do 19 999	54	22	12	12	285
	20 000 - 99 999	56	25	10	9	437
	100 000 - 499 999	58	26	8	7	325
	500 000 i więcej mieszk.	61	25	7	6	202
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	67	11	11	11	410
	Zasadnicze zawodowe	52	25	13	9	511
	Średnie	52	30	9	9	635
	Wyższe	63	26	6	4	526
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	70	24	7		210
	Średni personel, technicy	45	52	3		78
	Pracownicy adm.-biurowi	47	39	13		132
	Pracownicy usług	35	45	20	0	143
	Robotnicy wykwalifikowani	41	42	15	2	254
	Robotnicy niewykwalifik.	31	34	31	5	90
	Rolnicy	74	18	6	2	113
	Pracujący na własny rach.	58	32	8	1	109
	Bezrobotni	2	2	1	95	94
	Emeryci	85	8	6	1	498
	Renciści	71	16	9	3	131
	Uczniowie i studenci	87	1		12	82
	Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	29	24	11	37
inst. państw., publicznej		55	33	12		281
spółce właścicieli prywatnych i państwa		48	40	12		158
sekt. pryw. poza rolnict.		46	38	15	2	579
prywatnym gosp. rolnym		74	17	6	2	116
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	34	21	15	30	194
	Od 650 zł do 999 zł	56	21	12	11	261
	Od 1000 zł do 1399 zł	52	30	13	6	361
	Od 1400 zł do 1999 zł	60	25	10	5	318
	2000 zł i więcej	66	26	6	2	389
Ocena własnych war. mater.	Złe	51	16	18	15	137
	Średnie	58	22	11	8	814
	Dobre	58	26	8	8	1131
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	64	21	13	3	98
	Raz w tygodniu	63	23	8	5	909
	1-2 razy w miesiącu	57	23	11	9	322
	Kilka razy w roku	48	29	10	13	495
	W ogóle nie uczestniczy	57	20	11	12	240
Poglądy polityczne	Lewica	58	25	7	10	352
	Centrum	58	22	10	10	542
	Prawica	61	24	10	5	656
	Trudno powiedzieć	54	25	10	11	511

* Łączna liczba respondentów w badaniach z marca i kwietnia 2017

Tabela 3

		Wskaźniki bezrobocia					Liczba osób*
		Zdeklarowani bezrobotni	Bezrobotni, którzy poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	Bezrobotni, zarejestrowani w urzędzie pracy	Bezrobotni, zarejestrowani w urzędzie pracy, którzy poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	Pozostali	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		8	4	4	2	92	2095
Płeć	Mężczyźni	7	4	4	2	93	989
	Kobiety	10	4	5	3	90	1106
Wiek	18-24 lata	15	8	5	3	85	162
	25-34	11	6	6	4	89	406
	35-44	12	6	7	4	88	392
	45-54	8	4	4	2	92	317
	55-64	8	3	4	2	92	379
	65 lat i więcej	1		1		99	439
Miejsce zamieszkania	Wieś	8	4	4	2	92	836
	Miasto do 19 999	12	7	6	4	88	286
	20 000 - 99 999	9	5	5	3	91	441
	100 000 - 499 999	7	2	3	1	93	328
	500 000 i więcej mieszk.	6	3	3	1	94	204
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	11	4	5	2	89	415
	Zasadnicze zawodowe	9	5	6	4	91	512
	Średnie	9	5	4	2	91	641
	Wyższe	4	3	2	1	96	527
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.					100	210
	Średni personel, technicy					100	78
	Pracownicy adm.-biurowi					100	132
	Pracownicy usług	0	0	0	0	100	143
	Robotnicy wykwalifikowani	2	2	2	2	98	254
	Robotnicy niewykwalifik.	5	2	5	2	95	90
	Rolnicy	2	1			98	113
	Pracujący na własny rach.	1	1	1	1	99	109
	Bezrobotni	95	57	58	35	5	94
	Emeryci	1	0	0	0	99	501
	Renciści	3		2		97	132
Uczniowie i studenci	12	5			88	84	
Gospodynie domowe i inni	35	11	13	4	65	156	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej					100	281
	spółce właścicieli prywatnych i państwa					100	158
	sekt. pryw. poza rolnict.	2	1	1	1	98	579
	prywatnym gosp. rolnym	2	2	1	1	98	116
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	30	16	20	12	70	195
	Od 650 zł do 999 zł	11	4	6	2	89	263
	Od 1000 zł do 1399 zł	6	3	2	1	94	361
	Od 1400 zł do 1999 zł	5	2	2	0	95	321
	2000 zł i więcej	2	1	1	1	98	390
Ocena własnych war. mater.	Złe	15	8	10	5	85	138
	Średnie	8	4	4	2	92	817
	Dobre	8	4	4	2	92	1140
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	3	1	1		97	98
	Raz w tygodniu	5	2	3	1	95	912
	1-2 razy w miesiącu	9	4	4	2	91	325
	Kilka razy w roku	13	6	7	4	87	500
	W ogóle nie uczestniczy	12	7	7	4	88	243
Poglądy polityczne	Lewica	10	5	6	4	90	357
	Centrum	10	4	5	3	90	542
	Prawica	5	3	2	1	95	659
	Trudno powiedzieć	10	5	5	2	90	515

* Łączna liczba respondentów w badaniach z marca i kwietnia 2017